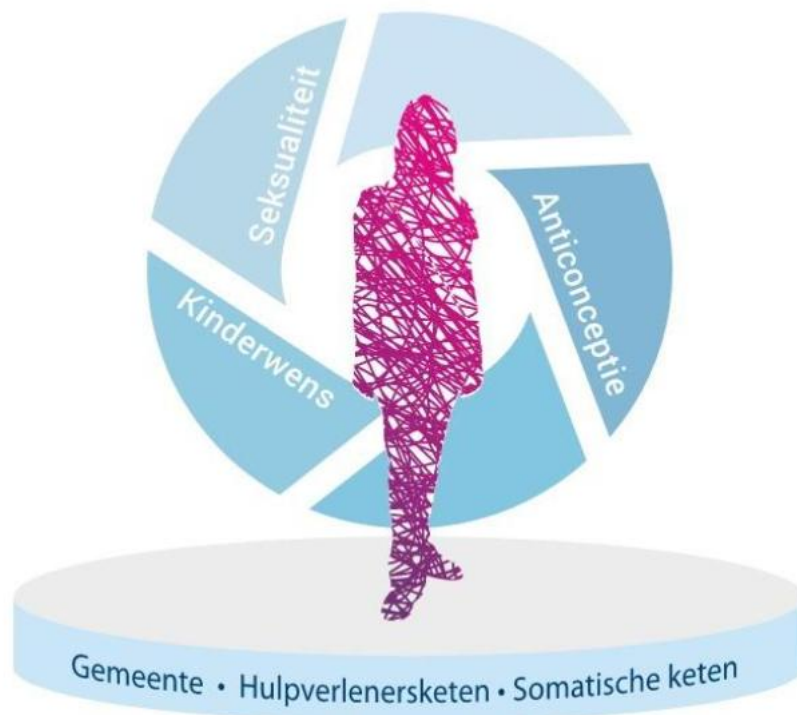

NU NIET
ZWANGER®

Evaluatie programma Nu Niet Zwanger

GGD
Gooi en Vechtstreek

Inhoudsopgave

1. Het programma Nu Niet Zwanger	3
Introductie.....	3
Doel van het programma	3
Werkwijze.....	3
2. De kracht van het programma	4
3. Nu Niet Zwanger in de regio Gooi en Vechtstreek.....	5
Werzaamheden programmateam	5
Bij kinderwens	5
Doelgroep in onze regio	5
4. Resultaten	7
Kwantificeerbare resultaten:.....	7
‘Volwassenheid’ van aangesloten organisaties.....	8
Kinderwensverkenning en anticonceptie via de reguliere route	9
Afspraken met het medisch domein	10
Netwerk en uitwisseling tussen organisaties	10

1. Het programma Nu Niet Zwanger

Introductie

In onze regio zijn er inwoners voor wie een zwangerschap op dit moment niet wenselijk of verantwoord is. Het gaat vaak om mensen die te maken hebben met complexe problematiek, zoals schulden, verslaving, psychische problemen of instabiele huisvesting. In deze situaties kan een zwangerschap leiden tot extra druk op het gezin en tot risico's voor zowel ouder als kind.

Het programma Nu Niet Zwanger (NNZ) ondersteunt professionals in het sociaal domein en de zorg bij het bespreekbaar maken van kinderwens, seksualiteit en anticonceptie met inwoners in kwetsbare situaties. Het doel is om onbedoelde zwangerschappen te voorkomen en inwoners te helpen een zwangerschap uit te stellen totdat de omstandigheden stabiel zijn.

Doel van het programma

Het programma richt zich op:

- Tijdig signaleren van een mogelijke kinderwens of risico op onbedoelde zwangerschap;
- Voeren van open gesprekken met cliënten over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie;
- Ondersteunen van inwoners bij het maken van een bewuste keuze rondom zwangerschap;
- Organiseren van passende ondersteuning, zoals begeleiding naar anticonceptiezorg.

Deze aanpak draagt bij aan meer regie voor inwoners over hun eigen leven en toekomst.

Werkwijze

Professionals uit het sociaal domein en de zorg worden getraind om het gesprek over kinderwens en anticonceptie op een respectvolle en niet-oordelende manier te voeren. Wanneer een inwoner aangeeft (nog) geen zwangerschap te willen, kan ondersteuning worden geboden bij het vinden, regelen en eventueel betalen van passende anticonceptie. Dit gebeurt zoveel mogelijk via de reguliere route, maar als dat niet lukt kan het programmateam van NNZ de cliënt verder helpen. De uitvoering vindt plaats in samenwerking met verloskundigen, huisartsen, Tergooi ziekenhuis en privéklinieken in de regio.

2. De kracht van het programma

Het programma Nu Niet Zwanger wordt in gemeenten door heel Nederland uitgevoerd en heeft zich in de praktijk bewezen als een effectieve preventieve aanpak om onbedoelde zwangerschappen in kwetsbare situaties te voorkomen. De effectiviteit van het programma hangt samen met een aantal kenmerken van de aanpak:

Vroegtijdige signalering

Professionals in het sociaal domein (zoals medewerkers van lokale teams, schuldhulpverlening en maatschappelijke opvang) hebben meestal gedurende een langere periode contact met inwoners die te maken hebben met complexe problematiek. Zij kennen de inwoner en kunnen een vertrouwensband opbouwen. Door deze professionals te trainen in het bespreekbaar maken van kinderwens, seksualiteit en anticonceptie, kunnen zij dit gesprek tijdig aangaan, vóórdat er sprake is van een zwangerschap.

Eigen regie

Een tweede belangrijke factor is dat het programma uitgaat van vrijwilligheid en eigen regie van de inwoner. Het gesprek is niet sturend, maar gericht op het ondersteunen van inwoners bij het maken van een bewuste keuze over zwangerschap. Deze benadering maakt dat het onderwerp op een respectvolle manier besproken wordt en dat vergroot het vertrouwen tussen professional en inwoner.

Nauwe samenwerking met zorgpartners

Nauwe samenwerking tussen het sociaal domein en de zorg zorgt voor een effectieve uitvoering. Wanneer een inwoner aangeeft een zwangerschap (op dit moment) te willen voorkomen, kan snel worden doorverwezen naar passende zorg, zoals een verloskundige of gynaecoloog, voor advies en anticonceptie of sterilisatie. Deze korte lijnen maken het voor inwoners veel eenvoudiger.

Praktische ondersteuning

Ook de praktische ondersteuning bij het regelen van anticonceptie draagt bij aan het succes van het programma. Voor sommige inwoners vormen financiële, logistieke of mentale drempels een belemmering om anticonceptie te regelen. Het programma helpt deze drempels weg te nemen. Denk daarbij aan vergoeding van de anticonceptie of vervoer van en naar het ziekenhuis.

3. Nu Niet Zwanger in de regio Gooi en Vechtstreek

Werkzaamheden programmateam

In de regio Gooi en Vechtstreek is het programma sinds 2024 actief in alle regiogemeenten. Binnen het programma werken twee inhoudelijk coördinatoren. Zij houden zich bezig met:

- Het benaderen en enthousiasmeren van organisaties om zich aan te sluiten bij NNZ
- Het adviseren van organisaties hoe zij het gedachtegoed van NNZ in de organisatie kunnen inbedden en medewerkers hierin kunnen scholen
- Het trainen van professionals, zowel *incompany* als in gemengde groepen
- Het begeleiden van cliënten die door professionals naar het NNZ-team worden doorverwezen
- Het maken van afspraken met het medisch domein, zodat het plaatsen van anticonceptie en sterilisatie snel en eenvoudig georganiseerd kan worden
- Het organiseren van intervisie en themabijeenkomsten, om NNZ onder de aandacht te houden en professionals meer handvatten te geven bij het voeren van gesprekken over kinderwensverkenning.

Bij kinderwens

Als cliënten aangeven dat zij op dit moment een kinderwens hebben en daarom geen gebruik willen maken van anticonceptie, geven de inhoudelijk coördinatoren voorlichting over de risico's van een zwangerschap in een kwetsbare situatie. Hierbij wordt onder meer ingegaan op mogelijke gevolgen, zoals ondertoezichtstelling of het verlies van huisvesting (bijvoorbeeld binnen begeleid wonen). Daarnaast worden misvattingen besproken en gecorrigeerd, zoals het idee dat een zwangerschap kan bijdragen aan het verkrijgen van een verblijfsvergunning of woonruimte.

Wanneer de kinderwens na deze voorlichting blijft bestaan, kan er bijvoorbeeld een afspraak worden gemaakt bij een verloskundigenpraktijk voor een afspraak op het preconceptioneel spreekuur.

Doelgroep in onze regio

De doelgroep van Nu Niet Zwanger zijn mannen vanaf 15 jaar en vrouwen van 15 tot 45 jaar, die kwetsbaar zijn door een combinatie van factoren. Deze factoren kunnen zeer divers zijn, zoals schulden, dakloosheid, verslaving, GGZ-problematiek, asielzoekersprocedure, verstandelijke beperking, etc. Deze doelgroep staat nergens geregistreerd en is dus niet te kwantificeren.

In Nederland wordt ervan uitgegaan dat 1-5% van de volwassen bevolking tot de risicogroep behoort van mensen die meerdere complexe problemen hebben en beperkt zelfredzaam zijn¹.

Er zijn wel cijfers bekend over zwangere vrouwen en geboortes in onze regio:

	Landelijk	Blaricum	Gooise Meren	Hilversum	Huizen	Laren	Wijdemeeren
Percentage zwangeren met een laag huishoudinkomen (2023)	7,2%	-	4,4%	6,7%	8,6%	-	6,7%
Percentage zwangeren met psychische problematiek (2022)	11,4%	14,3%	12,5%	12,0%	12,7%	-	11,1%
Percentage zwangeren met een laag opleidingsniveau (2023)	9,7%	8,6%	5,7%	9,1%	10,2%	-	-
Percentage vroeggeboorte en/of een laag geboortegewicht voor de duur van de zwangerschap (2021)	14,8%	12,8%	16,4%	11,4%	11,9%	11,5%	19,1%

¹ Wolf, J. (2015). Niemand tussen wal en schip. Referentiekader maatschappelijke zorg voor mensen in multiprobleemsituaties. Nijmegen: Academische werkplaats OGGZ.

4. Resultaten

Sinds de start van het programma in 2024 zijn mooie resultaten behaald op verschillende vlakken. De resultaten zijn op te delen in:

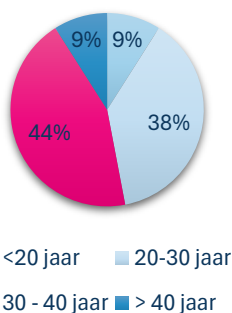
- Kwantificeerbare resultaten
- 'Volwassenheid' van aangesloten organisaties
- Begeleiding via de reguliere route
- Afspraken met het medisch domein
- Netwerk en uitwisseling tussen organisaties

Kwantificeerbare resultaten:

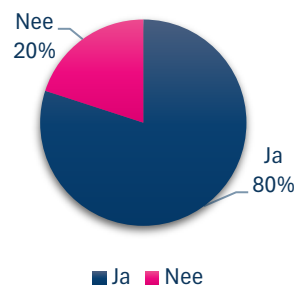
- 25 organisaties hebben zich aangesloten bij het programma
- 162 professionals hebben de e-learning gevolgd
- 59 professionals hebben de uitgebreide training gevolgd
- 52 cases zijn opgeschaald naar het programmateam
- 35 **van de opgeschaalde** cliënten hebben nu anticonceptie. Een deel van de cliënten heeft nog geen keuze gemaakt of is nog in gesprek.

In de cirkeldiagrammen hieronder wordt weergegeven wat kenmerken zijn van de cliënten die zijn opgeschaald naar het regionaal team:

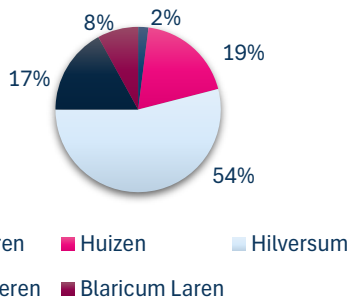
Leeftijd

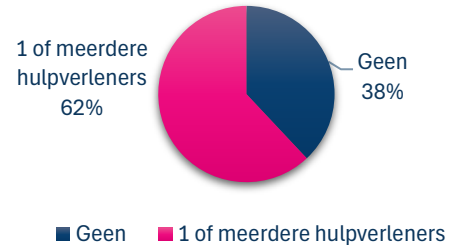
Kinderen

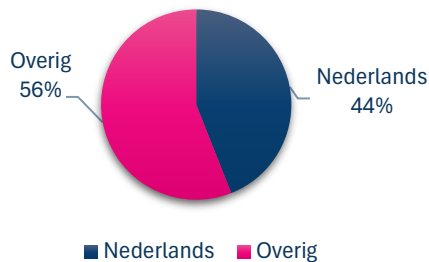
Woonplaats

Hulpverlening

Cultuur / Taal

‘Volwassenheid’ van aangesloten organisaties

In de kwantitatieve resultaten staan alleen de cliënten die via de inhoudelijk coördinatoren van het programma zijn geholpen. Het belangrijkste doel van het programma is echter dat kinderverkenning door professionals in het zorg- en sociaal domein genormaliseerd wordt, dat professionals zich bekwaam voelen om dit gesprek te voeren en dat ze dit ook daadwerkelijk doen. Landelijk is een handreiking gemaakt om organisaties hierbij te helpen.

De handreiking werkt met drie doelen voor organisaties:

Doel 1: De organisatie erkent het belang van kinderverkenning en zet acties uit om dit een vast onderwerp binnen de organisatie te maken

Doel 2: Professionals zijn in staat op zorgvuldige wijze de kinderverkenning van hun cliënten te verkennen.

Doel 3: Kinderverkenning is een vaste activiteit in de directe cliëntenzorg en komt herkenbaar terug in verschillende werkprocessen.

De volgorde waarin een organisatie deze doelen bereikt, kan verschillen.

Om goed inzichtelijk te maken hoever organisaties in de regio hiermee zijn, hebben we alle doelorganisaties in beeld gebracht en een kleurcode gegeven aan de hand van deze handreiking. In bijlage 1 staat het overzicht van alle doelorganisaties in onze regio met de kleurcodering van de mate waarin zij al volgens Nu Niet Zwanger denken en werken.

Kinderwensverkenning en anticonceptie via de reguliere route

Van de cliënten met wie een kindergesprek wordt gevoerd, komt slechts een klein deel terecht bij de coördinatoren van het programmateam. Wanneer het gesprek met de professional uit zorg of sociaal domein goed verloopt, en de cliënt de anticonceptie zelf kan betalen, komt de cliënt niet bij ons in beeld.

Binnen het programma is heel bewust de keuze gemaakt om niet aan professionals te vragen om dit te gaan 'turven'. Ten eerste willen we geen extra administratieve last creëren. Ten tweede wil je dat het gesprek wordt gevoerd vanuit de juiste motivatie en op de juiste manier; niet om een 'vinkje' te zetten dat je het onderwerp besproken hebt. En bovenal: als je doel is om een onderwerp te normaliseren en juist in elk gesprek langs te laten komen, is het tegenstrijdig om dan wel de aantallen te willen registreren.

Toch horen de inhoudelijk coördinatoren regelmatig van professionals dat zij kindergesprekken voeren en via de reguliere route cliënten naar anticonceptie begeleiden. Ter illustratie staat in het kader hieronder een aantal voorbeelden.

Voorbeelden van kindergesprek en anticonceptie via de 'reguliere' route

1. Jeugdconsulent had training gevolgd. Vlak daarna heeft zij een gesprek gevoerd met de ouders van een meisje van 14. Dit meisje had een vriendje, ouders zeiden dat hun dochter hier nog niet mee bezig was. Maar op advies van de jeugdconsulent hebben ouders het wel met hun dochter besproken. Meisje gaf toen aan wel seksueel actief te zijn en vervolgens zijn ouders met hun dochter bij de huisarts geweest voor anticonceptie.
2. Begeleid wonen. Er is een jongen die een vriendinnetje heeft en daar seksueel actief mee is. De relatie is wisselend aan/uit, begeleider heeft met deze jongen gesproken over wat hij zelf kan doen om te zorgen dat zij niet zwanger raakt. Advies om niet te vertrouwen op wat het meisje zegt omdat zij hier zo wisselend in is. Sindsdien gebruikt de jongen structureel condooms.
3. Ambulant begeleider is betrokken bij een jonge jongen. Zij heeft met hem gesproken over kindergesprek, seksualiteit en anticonceptie. Jongen gaf aan condooms te willen gebruiken. Enige tijd later heeft zij een vervolg gegeven aan dit gesprek, de jongen bleek toen een vriendinnetje te hebben en het meisje wou ook wel anticonceptie gebruiken. Zij is toen hiervoor naar de huisarts gegaan.

Afspraken met het medisch domein

Om snel te kunnen schakelen en kosten te minimaliseren zijn met verschillende partners uit het medisch domein afspraken gemaakt. Zo kunnen cliënten bij verschillende verloskundigen extra snel terecht voor het plaatsen van anticonceptie.

Met Tergooi ziekenhuis en verschillende privéklinieken zijn afspraken gemaakt over sterilisaties voor mannen en vrouwen via een verkorte route en tegen kostprijs. Dit leidt tot een aanzienlijke besparing op de kosten voor sterilisaties.

Netwerk en uitwisseling tussen organisaties

Belangrijke bijvangst van het programma is het feit dat organisaties uit de zorg en het sociaal domein elkaar ontmoeten tijdens de trainingen en themabijeenkomsten van het programma. Zij leren elkaar kennen, bespreken casuïstiek en leren meer over wat de andere organisaties doen en hoe zij elkaar kunnen betrekken.